

єдиній меті - власне, запобігання злочинам (в науці - це заходи: а) кримінологічної профілактики; б) відвернення; в) припинення злочинів [6, с. 22]).

Список використаних джерел

1. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. - Харків : Право, 2014. - 368 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. - Харків : Консум, 2001. - 656 с.
3. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. - Київ : Ін Юре, 2007. - Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. - 424 с.
4. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р., із змінами, внесеними Законом від 2 липня 2015 року № 578-УШ // Відомості Верховної Ради України. - 2015. - № 34. - Ст. 336.
5. Закон України Про прокуратуру. Науково-практичний коментар: у 3 кн. / за заг. ред. О.М. Литвака. Кн. 1. К.: Алерта, 2013. - 336 с.
6. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. / Голіна В.В. - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2011. - 120 с.

Кобринський Д.Ю., здобувач
кафедри філософії права та
юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ

ВІКТИМОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ І ЙОГО ВИВЧЕННЯ НА ПРАВОВОМУ РІВНІ

Зміни в соціальній структурі суспільства, що пов'язані із соціальними процесами та називають глобалізацією, зумовлюють необхідність здійснення кримінологічно-віктимологічних досліджень. Увагу як західних, так і вітчизняних фахівців [1-2] сьогодні привертають не тільки морально-психологічні, а й соціальні характеристики (соціальне становище, місце побутових, сімейних та інших міжособистісних

відносин, соціальний статус чи соціальна роль), що підвищують імовірність злочинного посягання стосовно певної особистості. Учені прагнуть з'ясувати, яким чином саме становище людини в суспільстві підвищує ймовірність вчинення стосовно неї злочинів певного виду, яке співвідношення віктимних факторів соціального та індивідуального порядку, способу життя й поведінки індивіда.

Вивчення поведінки жертви в механізмі вчинення конкретного злочину, а також до і після нього, викликало у вчених обгрунтовані ідеї щодо необхідності розроблення ефективних засобів запобігання правопорушенням та злочинам. Наука повинна запропонувати практичні рекомендації, що сприятимуть розробленню моделі поведінки, яка максимально унеможливить вчинення злочинних посягань стосовно людини.

З метою об'єктивного дослідження механізму конкретного злочину необхідно вивчати не тільки злочинця, а й жертву злочину. Це зумовлюється тим, що приводом до злочинного посягання і умовою, що полегшує його вчинення, іноді може бути й поведінка потерпілого.

Вивчення жертви на правовому рівні, тобто дослідження проблеми потерпілого від злочину у кримінально- процесуальному та кримінально-правовому плані, має важливе значення для кримінологічної віктимології. І не тільки тому, що в проблемі потерпілого знаходять вищий прояв різних аспектів віктимності, а й у зв'язку з тим, що правові норми, що містять відомості про потерпілого, вказують напрямок багатьом віктимологічним дослідженням [3].

При аналізі статей Особливої частини Кримінального кодексу України можна помітити, що склади злочинів, в яких людина так чи інакше виступає в якості жертви протиправної дії, займають менше половини всіх її норм. Особлива частина Кримінального кодексу становить в основному норми в яких об'єктом злочинних зазіхань стає безпосередньо фізична недоторканність або майнова зацікавленість людини [4, с. 14].

З цього випливає, що в деяких випадках жертвою злочинних посягань можуть бути суспільство, організації, установи, підприємства, громадські організації, так як злочинів без жертви не буває, як і не буває їх і без злочинця (з точки зору кримінальної віктимології). У цьому випадку заподіяна шкода як

би поділяється на всіх людей, що зіставляють дану соціальну сукупність [5], бо безпосередній збиток ніхто ніби не несе.

З вищевикладеного можна зробити висновок про те, що жертва злочину може бути безпосередня - фізична особа, так і опосередкована - різноманітні соціальні об'єднання. Проблема непрямих жертв, на наш погляд, виходить за рамки кримінологічної віктимології, а властивості і якості особистості жертви як фізичної особи, її стосунки зі злочинцем, вплив поведінки самої жертви на виникнення та розвиток протиправного діяння є конкретною матерією кримінологічної віктимології. Вони являють собою такі явища, впливаючи на які можна впливати на структуру й динаміку злочинності. Адже часто трапляється так, що злочин є результат спільних дій злочинця і потерпілого.

У зв'язку з цим необхідно відзначити, що для попередження злочинності необхідно враховувати індивідуальні особливості особи потерпілого і конкретну ситуацію, в якій вчиняється злочин, а також, безумовно, антигромадські установки особи винного.

Між особистістю потенційної жертви та її поведінкою знаходиться така суспільна категорія як конкретна життєва ситуація. Вона у суворій відповідності з особистими якостями людини і створює певний варіант його поведінки, а точніше - особисті якості (інтерес, схильність, темперамент, установки та інші індивідуальні риси особи) у взаємодії з конкретною життєвою ситуацією, в якій виявляється потенційна жертва, визначають зміст і напрямок її поведінки.

Для теоретичної і практичної діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції, зазначене має безпосереднє відношення як для запобігання злочинам, так і для боротьби з ними.

Список використаних джерел

1. Ривман Д. В. Кримінальна віктимологія / Д. В. Ривман. - СПб. : Питер, 2002. - 304 с.
2. Hentig, Hansvon: Remarkson the Interaction of Perpetrator and Victim. Journ Crim. 31. :Victimology. - Toronto - London, 1974. - P. 45-53.

3. Франк Л. В. Виктимология и виктимность : учеб. пособие / Л. В. Франк. - Душанбе, 1972.

4. Рыбальская В.Я. Уголовно-правовое, уголовно-процессуальные и виктимологические понятия потерпевшего / В. Я. Рыбальская // Правовещение. - 1976. - № 3. - С. 12-15.

5. Джужа А. О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні [Текст] : моногр. / А. О. Джужа. - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2016. - 304 с.